

Het lied van de spreeuw

Op weg met verhalen - 2022-23 thema 1 **De wereld is van iedereen**

les 3 - middenbouw

Myrthe Kelder

Een les bij het prentenboek *Het lied van spreeuw* over 'kijken met andere ogen' om de schoonheid van onze aarde echt te kunnen zien.

De spreeuw uit het prentenboek wil een lofzang houden op wat hij allemaal ziet tijdens zijn vluchten over het land. Om zeker te zijn dat hij niets vergeet, vraagt hij alle vogels die hij kent om raad: wat moet ik in elk geval niet vergeten te vertellen? In de les worden leerlingen gestimuleerd om, vanuit vogelperspectief, te kijken naar dat wat de natuur zo mooi maakt. 'Als je goed luistert, dan hoor je het. Als je goed kijkt, dan zie je het.' Wie de natuur echt ziet en hoort, gaat er misschien wel zorgvuldiger mee om. Uit liefde voor de aarde.

Doelstelling

Leerlingen verbeelden en verwoorden hun eigen lofzang op de aarde.

Leerlingen ontdekken de onderlinge verbondenheid van alle leven op aarde.

Leerlingen geven op creatieve en muzikale wijze uiting aan de schoonheid en verantwoordelijkheid die wij hebben voor de aarde.

Leerlingen denken, in het verlengde van psalm 8, na over de rol van de mens op aarde.

Het lied van de spreeuw

Benodigheden

Prentenboek *Het lied van de spreeuw* van Octavie Wolters (zie bij Prentenboeken en jeugdliteratuur).

Voor elke leerling:

- houtskool om mee te tekenen (of zwarte of grijze tekenpotloden)
- A3 vellen papier (wit)
- kleurpotloden

Voor de verwerking:

- gekleurde vouwblaadjes
- wasknijpers
- waslijn
- rol behang (eventueel)

Introductie

Zet alle stoelen en tafels aan de kant zodat je ruimte hebt om te bewegen met je groep.

Vraag de leerlingen om op de grond op handen en knieën te komen zitten, in een grote kring, met voldoende tussenruimte.

Daarna mogen ze hun billen naar hun hielen laten zakken, hun voorhoofd op de grond leggen en hun armen langs hun lichaam op de grond leggen, met de

handpalmen omhoog: de zogenaamde kindhouding¹.

Vraag de leerlingen om hun ogen te sluiten en even stil te zijn.

Zet dan *De zingende spreeuw* op (liefst zonder beeld; zie Beeld- en digtips). Vraag de leerlingen heel goed te luisteren.

Vraag daarna (terwijl ze nog in dezelfde houding zitten):

- Wat horen ze?
- Welk dier is het denken ze? En hoor je in het zingen van dit dier nog andere dierengeluiden terug? Welke?

Vertel:

Jullie zijn vandaag als vogels. Net als de spreeuw, die je net hoorde. Je armen die langs je lichaam liggen, zijn je vleugels. Voel maar, beweeg ze maar even. En misschien wil je ook wel even rechtop komen zitten?

¹ De 'kindhouding':

<https://yogaopwerk.nl/yoga-oefeningen-voor-beginners/>

Geef de leerlingen even de tijd om te wennen aan hun 'vleugels'.

Zeg dat jullie nu samen, als vogels, gaan kijken naar het uitzicht dat je hebt, vliegend als een vogel door de lucht, op de aarde.

Kijk samen naar (één van) de filmpjes *De aarde vanuit de hemel* (de eerste (1) zonder geluid; bij de tweede vliegen mensen met vogels mee door de lucht). Zie Beeld- en digtips.

Bespreek kort:

- Wat viel je op?
- Wat vond je mooi?
- Zouden vogels de aarde misschien wel beter kunnen zien dan wij, mensen? Waarom wel of niet?
- Zouden we iets kunnen leren van hoe je als vogel naar de aarde kijkt?

Vertel daarna:

We gaan nu nog een keer samen vliegen, maar dan met je ogen dicht.

Spreek je vleugels, je mag bewegen met je bovenlichaam, maar je blijft wel op je plek. Want in je hoofd... vlieg je weg... Hoog, boven de aarde: de zeeën, de bossen, de dorpen en rivieren. Hoog in de lucht, boven alle mensen en dieren.

Zet dan, zachtjes op de achtergrond, rustgevende muziek op, waarop alle vogels kunnen zweven door de lucht. Bijvoorbeeld de 'Ontspannende muziek met vogelzang' uit de muzieksuggesties.

Laat de leerlingen een paar minuten zweven boven de aarde met hun ogen dicht.

Zorg dat er na afloop van het 'zweefmoment' voor iedere leerling een leeg vel papier ligt met een zwart (of grijs teken-)potlood of een stukje houtskool erbij. Laat de leerlingen in stilte (of met de muziek nog zachtjes op de achtergrond) het mooiste of meest bijzondere tekenen wat ze hebben gezien onderweg. Wat maakt de natuur zó mooi voor hen?

Laat de leerlingen een 'chille vogelhouding' zoeken om naar het verhaal te luisteren dat je gaat vertellen.

Dat mag elke houding zijn die ze prettig vinden, als ze maar goed kunnen luisteren naar het verhaal en de platen kunnen zien.

Het lied van de spreeuw

Kern

Lees het boek *Het lied van de spreeuw* voor. Laat de prenten daarbij uitgebreid zien aan de leerlingen.

Herhaal, na het voorlezen van het verhaal, nog eens heel rustig de laatste zinnen:
'Als je goed luistert, dan hoor je het. Als je goed kijkt, dan zie je het.'

Laat de leerlingen hun ogen dicht doen. Herhaal nog een keer deze twee zinnen, terwijl je het geluid van *De zingende spreeuw* (zie Beeld- en digtips) nog een keer aanzet.

Laat de leerlingen daarna (op de grond) hun houtskool of zwart-wit tekeningen verder aanvullen, vanuit de vragen:

- Wat heb jij gehoord, toen je goed luisterde?
- Wat heb jij gezien, toen je goed keek?

Als de leerlingen willen, mogen ze nu ook meer bij één detail een kleur gebruiken, maar dat hoeft niet.

Verzamel de tekeningen en laat vervolgens de leerlingen als vogels in beweging komen.

Laat ze eerst even alleen door het lokaal fladderen. Geef daarna de opdracht om kort in gesprek te gaan met elke vogel die ze onderweg tegenkomen. Stel de andere vogel de vraag: wat moet ik niet vergeten te vertellen? Luister goed naar elkaars antwoorden en vlieg daarna door naar de volgende vogel...

Roep de vogels na een paar minuten weer allemaal bij elkaar, terug in de kring. In het midden van de kring ligt een groot wit vel, met daaromheen hun tekeningen. Op het grote lege vel, komt jullie lofzang te staan.

Vraag de leerlingen wat ze onderweg hebben gehoord van elkaar. Wat moeten we niet vergeten te vertellen? Schrijf op wat de leerlingen vertellen. Zorg ervoor dat je dichtbij het thema van de les blijft: wat maakt de natuur/de wereld zo mooi voor jou? Bedenk samen een mooie titel voor jullie lofzang en lees hem nog een keer voor aan de groep vogels.

Vraag tot slot:

- Aan wie zou je deze woorden willen laten horen, aan wie zou je deze tekeningen willen laten zien?

- Wie zouden er beter zorgen voor deze mooie natuur: vogels of mensen? Waarom denk je dat / hoe zou dat komen?
- Zouden wij, mensen, net zo goed voor de natuur kunnen zorgen als de vogels doen? Wat is daarvoor nodig, denk je?

Verwerking

Alleen samen zijn we heel

Neem de leerlingen nog een keer mee naar de bladzijde uit het boek waarin de spreeuw de andere spreeuwen vraagt wat hij niet moet vergeten. Lees deze bladzijde voor.

De spreeuwen zeggen: 'Alleen samen zijn we heel' Wat zouden ze daarmee bedoelen?

Vertel, na een kort gesprek hierover, dat spreeuwen vaak vliegen in grote groepen: zwermen. Laat de trailer zien van de film van Jan van IJk en/of het informatiefilmpje van Schooltv over spreeuwen (zie Beeld- en digtips).

Bespreek nog een keer wat de spreeuwen in het boek zouden kunnen bedoelen met 'alleen samen zijn we heel'.

Probeer daarna eens met 'jullie groep vogels' in zo'n zwerm te vliegen. Welke afspraken maak je? Wie gaat voor, wie volgt, wie sluit? Etc. Succes!

Vertel na het samen vliegen dat, als je in zo'n zwerm vliegt, elke spreeuw met elke andere spreeuw in verbinding staat. Misschien hebben de leerlingen dat zelf ook wel gemerkt... Wat de spreeuw vooraan doet, heeft effect op de spreeuw achteraan, maar ook op die in het midden van de zwerm. En andersom... Eigenlijk is dat in de natuur ook zo: alles staat met alles in verbinding. Wat mensen doen, heeft effect op de vogels. En andersom. De wereld is van iedereen. De wereld is voor iedereen. We moeten het samen doen. Niet alleen....

Kunnen de leerlingen dingen bedenken die mensen doen, die effect hebben op andere dieren, de natuur of de aarde als geheel?

Lees nog een keer de bladzijde uit het boek voor en eindig met de woorden 'alleen samen zijn we heel'. Wat wensen de leerlingen de mensen, de spreeuwen en de aarde toe?

Het lied van de spreeuw

Tip: laat deze wensen op vouwblaadjes of ander dun papier tekenen of schrijven. Leerlingen mogen zelf een kleur kiezen die ze vinden passen bij hun wens voor de wereld. Hang buiten, bijvoorbeeld op het schoolplein, een lange waslijn op. Laat elke leerling zijn of haar wens met een wasknijper aan de waslijn hangen. Zo waaien alle goede gedachtes, fijne wensen en mooie tekeningen de wereld in en over... Door de lucht, daar waar de spreeuwen vliegen...

Zingen als een vogel

'Als je goed luistert, dan hoor je het. Als je goed kijkt, dan zie je het.'

Vogels zijn niet alleen goed in het kijken naar de wereld, maar ze kunnen ook nog eens heel mooi zingen. Als je er goed naar luistert, hoor je zóveel in het zingen van een vogel. Denk maar aan de spreeuw, waar we de les mee begonnen.

Eigenlijk geldt dat voor alle geluiden in de natuur: die hoor je pas écht, als je goed luistert. Bedenk met de leerlingen voorbeelden van geluiden uit de natuur waar je je oren speciaal voor open moet zetten, om ze goed te horen... (Het ruisen van de wind, het sluipen van een muisje, het vallen van een blaadje, het zingen van een vogel etc.)

Ga samen naar buiten. Wandel naar een plek waar natuur is (een bos(je) of een park bijvoorbeeld, maar misschien ook wel op hun eigen schoolplein!). Word samen heel stil en luister naar de geluiden van de natuur... Welke nemen ze mee?

Bespreek in de klas wat de leerlingen het mooiste of het meest bijzondere geluid vonden dat ze hoorden. Misschien hebben ze vandaag een geluid zelfs wel voor het eerst gehoord?

Om de les af te sluiten, kun je eventueel samen naar het filmpje *Zingen als een nachtegaal* kijken, van Schooltv (zie Beeld- en digitips).

Als welke vogel zou jij willen klinken?

En wat zou je dan zingen? Of fluiten? Hoe zou dat klinken?

NB: Als er (blaas)instrumenten zijn op school, kan je deze natuurlijk gebruiken, maar ook zogenaamde 'neusfluiten' zijn prachtige instrumenten om vogelgeluiden mee na te doen!

Hoe klinkt jullie 'vogelorkest' - van allemaal zingende, fluitende vogels bij elkaar...?

Is er ook ruimte voor de andere geluiden uit de natuur, die jullie buiten gehoord hebben?

Amor mundi (Psalm 8)

Lees de leerlingen de vertaling van psalm 8 voor uit *De bijbel in gewone taal*.

Vertel: Deze tekst uit de Bijbel vertelt dat mensen bijna zoveel macht hebben als God...

- Hoeveel macht hebben mensen op aarde, bijvoorbeeld over de natuur, de dieren, de zeeën, de bomen...?
- Waaraan merk je dat, hoe zie je dat terug?
- Denk je dat mensen net zoveel macht hebben als God heeft? Waaraan merk of voel je dat?

In de tekst staat ook dat een mens maar nietig en klein is...

- Waaraan merk je dat mensen eigenlijk maar heel 'klein' zijn, als het gaat over de aarde? Of over God?
- Hebben wij, mensen een speciale rol of taak op aarde, denk je? Welke dan? Of: waarom wel of niet?
- Eventueel: Zou die taak iets te maken kunnen hebben met waar we het eerder over hadden: het (net zo goed) zorgen voor de natuur (als vogels dat doen)?

Als je goed voor de wereld wilt zorgen, moet je eerst van haar houden... Haar schoonheid en haar kwetsbaarheid zien. (Amor mundi: liefde voor de wereld) Vanuit die liefde kan verantwoordelijkheid ontstaan: intrinsieke zorg voor onze aarde. Haar op handen dragen...

Teken of plak midden op een groot vel papier 'onze aarde'. Vraag aan de leerlingen: hoe zouden we onze aarde op handen kunnen dragen? Hoe kunnen we de aarde laten voelen dat we heel veel van haar houden? Leerlingen mogen rondom 'de aarde' hun gedachten tekenen en/of schrijven.

Moedig de leerlingen aan om, in het verlengde van jullie 'groepslofzang' (zie Kern) ook een soort eigen 'creatieve lofzang' voor de aarde te maken. Dat mag in de vorm van beelden zijn, een gedicht, een rap of anders..

Het lied van de spreeuw

Zorg voor genoeg ruimte op het papier (of werk met een rol behang als je zeker wilt zijn van voldoende teken- en schrijfruimte voor alle leerlingen).

Liedsuggesties

Omarm de aarde

Lied geschreven door liedjesschrijver Kries Roose voor actie 'Omarm de Aarde', een initiatief van Tamara Zwervagher voor basisschool De Spycker (nu: Wonderwijs) in Brugge.

www.youtube.com/watch?v=yhaQXdCsZ2w
video met liedtekst

www.youtube.com/watch?v=qrN2laBT0gY
video zonder liedtekst

Muzieksuggesties

Ontspannende muziek met vogelzang

SoothingRelaxation

www.youtube.com/watch?v=FMrtSHAAPhM

Vogels in klassieke muziek

Veel componisten hebben een uitgesproken liefde voor de natuur, terug te horen in talloze composities. Met name vogels en hun gezang blijken een onuitputtelijke inspiratiebron. Tien composities op een rij:

www.classicstogo.nl/features/top-10-muzikale-vogels/

Het Wilde dierenorkest

Dan Brown

App downloaden via wildsymphony.com

Kies: fragment Woudvogel wirwar:

Bij het kriecken in het bos
Zingen de vogels er op los.
Toeterhard getjilp, gekwetter,
Piepend hoog gefluit, geschetter.
Goeiemorgen, is het woord
Dat bij die vogelherrie hoort!
Misschien hoor jij het eerst nog niet,
Maar elke vogel zingt zijn lied.

Omarm de aarde

De aarde krijgt het kwaad
Het is nog niet te laat
Maar het wordt wel tijd dat we er iets aan doen
De zee ligt vol met troep
Het lijkt een plastic soep
Het land wordt grijs en dor in plaats van groen

Consumptie, rook en roet
Afval, overvloed
We maken er een heuse smeerboel van
De aarde krijgt het warm
Slaat overal alarm
We moeten haar genezen nu het nog kan

Omarm de aarde, omarm de aarde
Koester haar met liefde, met zorg en met respect
Omarm de aarde, omarm de aarde
Zorg dat er nooit nog vuil of olie wordt gelekt

We hebben niet veel tijd
Het wordt een harde strijd
De strijd om het behoud van de natuur
Toe, maak een actieplan
Dat de wereld redden kan
We gaan voor Moeder Aarde door het vuur

Omarm de aarde, omarm de aarde
Koester haar met liefde, met zorg en met respect
Omarm de aarde, omarm de aarde
Zorg dat er nooit nog vuil of olie wordt gelekt

(tegenzang:)

Reik je hand aan Moeder Aarde
Zwarte tranen in de oceanen
Samen leven is samen streven
Naar behoud van de natuur

Het lied van de spreeuw

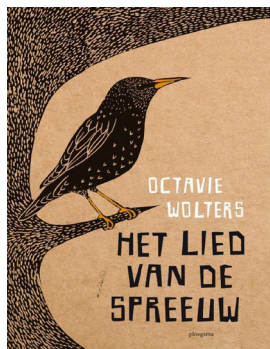
Prentenboeken en jeugdliteratuur

Het lied van de spreeuw

Octavie Wolters

Ploegsma, Amsterdam (2e dr 2021)

De spreeuw in dit prentenboek wil een lofzang houden op wat hij allemaal ziet tijdens zijn vluchten over het land. Om zeker te zijn dat hij niets vergeet, vraagt hij alle vogels die hij kent om raad: wat moet ik in elk geval niet vergeten te vertellen?

De prachtige lino's van schrijver en beeldend kunstenaar Octavie Wolters laten een wereld zien waarin je even stil mag zijn. Om dan goed om je heen te kijken.

Als je naar de aarde komt

Sophie Blackall, vert. Hans en Monique Hagen Querido, Amsterdam (2020)

Een prentenboek over de prachtige planeet die we delen..!

Hoe leg je aan iemand die de aarde nog niet kent uit wat hier allemaal te zien is? Er zijn zoveel verschillende mensen, in alle kleuren, soorten en maten. En al die mensen dragen andere kleren, hebben hobby's, gaan naar school of werk. Er zijn steden, dorpen, bossen, rivieren, bergen en heel veel

dieren. Veel te veel om in één boek te laten zien, toch? Niet voor Quinn. Hij weet precies wat een buitenaardse bezoeker moet weten, en hij begint zo: 'Als je naar de aarde komt moet je een paar dingen weten...

We zijn allemaal anders, maar iedereen is bijzonder. En samen delen we een prachtige planeet.'

Atlas van de aarde: reis om de wereld met de Kleine Astronauten

André Kuipers

Uitgeverij Witte Leeuw/WPG Media, Amsterdam (2021)

Vlieg mee met de Kleine Astronauten aan boord van een raket en ontdek de aarde vanuit de ruimte.

Kijk vanuit de ruimte naar zestien heel bijzondere plekken waardoor je op een andere manier gaat kijken naar de mooie, maar kwetsbare planeet waarop wij wonen.

Dit bijzondere, grote kijkboek is een ruimteavontuur, atlas, fotoboek én encyclopedie in één.

Prentenboeken met vogels in de hoofdrol:

Johannes de Parkiet

Mark Haayema, Medy Oberendorff (ill.)
Rubinstein, Amsterdam (2018)

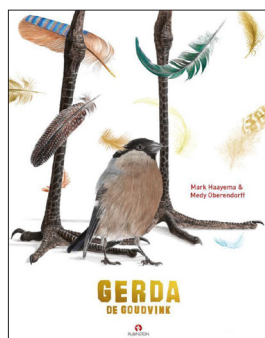

Gijs heeft een prachtig vogelverblijf gebouwd, van gaas en hout. De volière heeft ruimte genoeg voor wel honderd vogels. Minstens. Maar zoveel heeft hij er niet. Nog niet. Hij heeft er eentje. Geen eendje, maar een parkiet. Johannes raakt snel gewend aan zijn nieuwe verblijf.

Maar dan komen er nieuwe vogels 'zijn' volière bewonen. Johannes vindt het allemaal maar niks! Zal hij hier ook aan kunnen wennen of is een vriendschap met deze vreemde vogels onmogelijk?

Gerda de Goudvink

Mark Haayema, Medy Oberendorff (ill.)
Rubinstein, Amsterdam (2021)

Er is paniek in het vogelverblijf. Er is nog eten voor hooguit drie dagen. De vliegende vogels overleggen in het Wijs Overleg op het bovenste stokje. De Loopvogels mogen daar niet bij zijn en wachten ongeduldig het wijze besluit af. Totdat Gerda de goudvink haar stem Laat horen. Zij vindt het niet eerlijk dat

alleen de vliegende vogels in het Wijs Overleg zitten.

Het lied van de spreeuw

En trouwens, zijn zij eigenlijk wel zo wijs? Vanaf nu wil Gerda de beslissingen nemen. Maar of dát eerlijk is...? Gerda de goudvink speelt zich af in de volière van Johannes de parkiet.
Bekroond met een Vlag & Wimpel van de Griffeljury.

Beeld- en digitips

De zingende spreeuw

www.youtube.com/watch?v=s-aK5xumZV4&t=52s

Henk de Jonge filmde een uitbundig zingende spreeuw, die veel andere dieren nabootst zoals een eend, een kikker, een buizerd, mees, merel, vink, meerkoet, kauw...'

Spreeuwen

Schooltv filmpje over zijn veranderende snavel en het vliegen in zwermen.

<https://schooltv.nl/video/spreeuwen-spreeuwen-vliegen-in-enorme-zwermen/#q=spreeuw>

De kunst van het vliegen

Jan van IJken

Eén van de meest fascinerende natuurverschijnselen die wij in Nederland kunnen zien is het bewegen van grote zwermen spreeuwen. Hierin zijn prachtige patronen waar te nemen. Fotograaf en filmmaker Jan van IJken maakte er een mooie film over.

<https://mixedgrill.nl/spreeuwen-jan-van-ijken/>

De aarde vanuit de hemel

Trailer van de documentaireserie van fotograaf Yann Arthus-Bertrand.

<https://www.youtube.com/watch?v=EY6k5JKOK-M>

Meevliegen met de vogels

Amazingflightwithbirds on board of a microlight.
Christian Moullecavecseoiseaux.

www.youtube.com/watch?v=owiwClhc0IO

Zingen als een nachtegaal

Vogels kunnen mooi zingen. Dat doen ze vooral om vrouwtjes te lokken. Met een speciaal computerprogramma kun je de mooiste vogelgeluiden namaken. Gewoon met je eigen stem! Matthijs probeert of hij net zo mooi kan zingen als een zanglijster.

Schooltv filmpje voor 7-12 jaar:

<https://schooltv.nl/video/zingen-als-een-nachtegaal-clipje-uit-de-buitendienst/#q=vogelgeluiden>

www.zinvolleronderwijs.nl

© Landelijk IKOS & VONKT - voor zinvoller onderwijs

Kunst

The making of Het lied van de spreeuw

www.kinderboeken.nl/boek/het-lied-van-de-spreeuw/

Helemaal onderaan de pagina vind je drie filmpjes over 'the making of' van de lino's voor dit prentenboek.

Bekijk de filmpjes samen met de leerlingen.

- Wat valt op?
- Hadden ze verwacht dat dit zo gemaakt zou zijn?
- Er zijn maar weinig kleuren gebruikt in het boek. Wat vind je daarvan? Wat is de kracht daarvan?

Extra

De stem van Antonia

Op Zinvoller onderwijs staat een les bij het prentenboek Antonia (IKOS onderwijs 2021 thema 2 *God in klanken*, les 2).

Deze les sluit thematisch mooi aan op deze les over het lied van de spreeuw. Antonia de vogel zingt namelijk ook een eigen lied...

'De kleurrijke vogel Antonia zingt iedere dag, maar de andere vogels zijn daar niet zo blij mee. Pas als ze er niet meer is ontdekken ze dat ze haar missen. Iedereen heeft een eigen stemgeluid dat mag worden gehoord, samen vormen stemmen een geheel. Soms moet je even zoeken hoe jouw stem het beste tussen de andere stemmen past, maar eenmaal op elkaar afgestemd merk je hoe belangrijk alle stemmen zijn. Hoe kun je leren naar de stem van anderen te luisteren en die te waarderen? En kun je in de zoektocht naar de stem van jezelf en de ander ook de stem van God ontdekken?'

Deze les sluit ook aan bij de kerndoelen van het Protestants vormingsonderwijs: domein A 2, B 2, D 1 en 2